

RAAP-NOTITIE 2352

Plangebied Molenweg te Harskamp

Gemeente Ede

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V.

Titel: Plangebied Molenweg te Harskamp, gemeente Ede; archeologisch vooronderzoek:
een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2007

Auteur: G. Zielman BA

Projectcode: EDMH

Bestandsnaam: N02352-EDMH.doc

Projectleider: G. Zielman BA

Projectmedewerker: drs. N. Boemaars

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 23656

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwendalseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Van Westereenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 2 augustus 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van een bedrijfspand in de gemeente Ede.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen.

Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden geen versterking van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Van Westereenen Adviseurs B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 2 augustus 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van een bedrijfspand in de gemeente Ede. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en, indien mogelijk, het geven van een eerste indruk van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

1.2 Plangebied

Het plangebied (0,2 ha) ligt in de zuidwestrand van de bebouwde kom van Harskamp (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 33H van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 180.035/203.979. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied braakliggend.

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), dat valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst). Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de RACM geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt aan de rand van het dekzandlandschap van de Gelderse Vallei. Ten oosten van het plangebied ligt de met dekzand bedekte flank van de stuwwal van de oostelijke Veluwe. Het plangebied ligt geomorfologisch gezien in een overgangszone van gordeldekzanden naar een vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (Stiboka, 1982).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit een veldpodzolgrond: lemig fijn zand met grondwatertrap III (Stiboka, 1979: code Hn21-III).

Archeologie

In ARCHIS zijn in een straal van 500 m geen archeologische vindplaatsen geregistreerd. In de verdere omgeving (straal van 2 km) rond het plangebied liggen verreweg de meeste vindplaatsen ten oosten van het plangebied. Het gaat hierbij om vindplaatsen die hoofdzakelijk uit het Neolithicum t/m de Late IJzertijd dateren.

Historisch bodemgebruik

Op de historische kaart van 1908 is er binnen het plangebied geen bebouwing aangegeven; het ligt in een perceel dat in gebruik was als bouwland. Het gebied rond dit perceel is voornamelijk als heide zijn aangegeven. Ten westen van het plangebied waren enkele percelen in gebruik als bouwland en weiland (TDK, 2005).

In het perceel aan de overzijde van de Molenweg (direct ten westen van het plangebied), heeft volgens de kadastrale minuut van 1826 een korenmolen gestaan. In het plangebied laat de kaart geen bebouwing zien (Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland, 2004).

Archeologische verwachting

Volgens de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Ede geldt voor het plangebied een middelmatige tot hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden (Heunks, 2004). In het plangebied kunnen resten van nederzettingen met een archeologische (oude akker)laag en een strooiing van overwegend aardewerk worden verwacht. Het is echter ook mogelijk dat het terrein (deels) diep verstoord is; de zonen waarin het terrein ligt, staat op de archeologische verwachtingskaart aangegeven als gedeeltelijk vergaven.

Als prospectiekenmerken van de eventueel aanwezige archeologische resten kunnen worden benoemd:

- een aaneengesloten archeologische laag, gekenmerkt door een afwijkende kleur ten opzichte van de eronder en erboven liggende laag;
- de aanwezigheid van mogelijk-antropogene objecten als houtskool, bot, steen en artefacten (voornamelijk aardewerk en vuursteen) in een matig tot hoge dichtheid (>40 vondsten groter dan 4 mm per m²);
- de veronderstelde afmetingen van de sites zijn groot (> 2000m²).

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn vijf boringen verricht die vanwege de beperkte omvang van het plangebied zijn geplaatst in een grid van 20 x 30 m in twee noord-zuid georiënteerde raaien (figuur 1). De boringen in een raai versprongen ten opzichte van die in de naastgelegen raai. Er is geboord tot maximaal 1,4 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen. Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is met het blote oog geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Neolithicum-Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

De bodem van het plangebied bestaat uit matig siltig, zeer fijn dekzand. De mediaan van de zandfractie verandert hierbij naar onderen naar matig fijn. In deze afzettingen is een goed ontwikkelde veldpodzolbodem aanwezig. De matig humeuze bovengrond is sterk gevlekt en bevat veel recent baksteenpuin en recent glas. Dit duidt erop dat de bodem hier recentelijk is verstoord. Bij boring 4 en 5 reikt de verstoring tot 70 cm -Mv, tot in de C-horizont. In de overige boringen werden op het diepste niveau van de verstoringen vlekken van de verstoorde E-horizont waargenomen. Onder de verstoorde bovengrond is de B-horizont nog geheel of gedeeltelijk intact.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn er geen archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen duiden op archeologische resten *in situ*. De indicatoren uit de verstoorde bovengrond bestaan uitsluitend uit recent baksteenpuin en recent

glas, hetgeen erop duidt dat de bodem recentelijk is verstoord. Zowel de verstoorde bovengrond als de onverstoorde bodemlagen bevatten geen indicatoren die kunnen duiden op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats binnen de grenzen van het plangebied.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Overeenkomstig de bevindingen van het bureauonderzoek is gebleken dat de bodem bestaat uit een veldpodzol. In het oostelijke helft van het plangebied is het bodemprofiel nog deels intact aangetroffen. Tijdens het veldonderzoek zijn echter geen aanwijzingen gevonden voor archeologische resten in het plangebied.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het onderzoeksgebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande ingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd. Wel dient opgemerkt te worden dat (zoals bij iedere gravende activiteit) het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (RACM) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet 1988, Artikel 47).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de gemeentelijk archeoloog (drs. S. van der A).

Literatuur

- Heunks, E.**, 2004. Archeologische verwachtingkaart gemeente Ede. *RAAP-rapport 654*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- Stiboka**, 1979. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 33 West Apeldoorn. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.
- Stiboka/RGD**, 1982. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 32 Amersfoort. Stichting voor bodemkartering, Rijks Geologische Dienst, Wageningen.
- Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland**, 2004. *Kadastrale atlas Gelderland 1832. Otterlo 1826, sectie G, tweede blad*. Stichting werkgroep kadastrale atlas Gelderland, Arnhem.
- TDK**, 2005. *Grote Historische topografische Atlas ± 1905: Gelderland*. Kaartblad 430 Essen. Topografische Dienst Kadaster, Tilburg.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten

Verklarende woordenlijst

antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt of veroorzaakt).
artefact	Alle door de mens gemaakte of gebruikte voorwerpen.
C-horizont	Horizont die niet (of weinig) is veranderd door bodemvorming; het oorspronkelijke moedermateriaal.
dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn.
glaciaal	A) ijstijd; B) betrekking hebbend op het landijs.

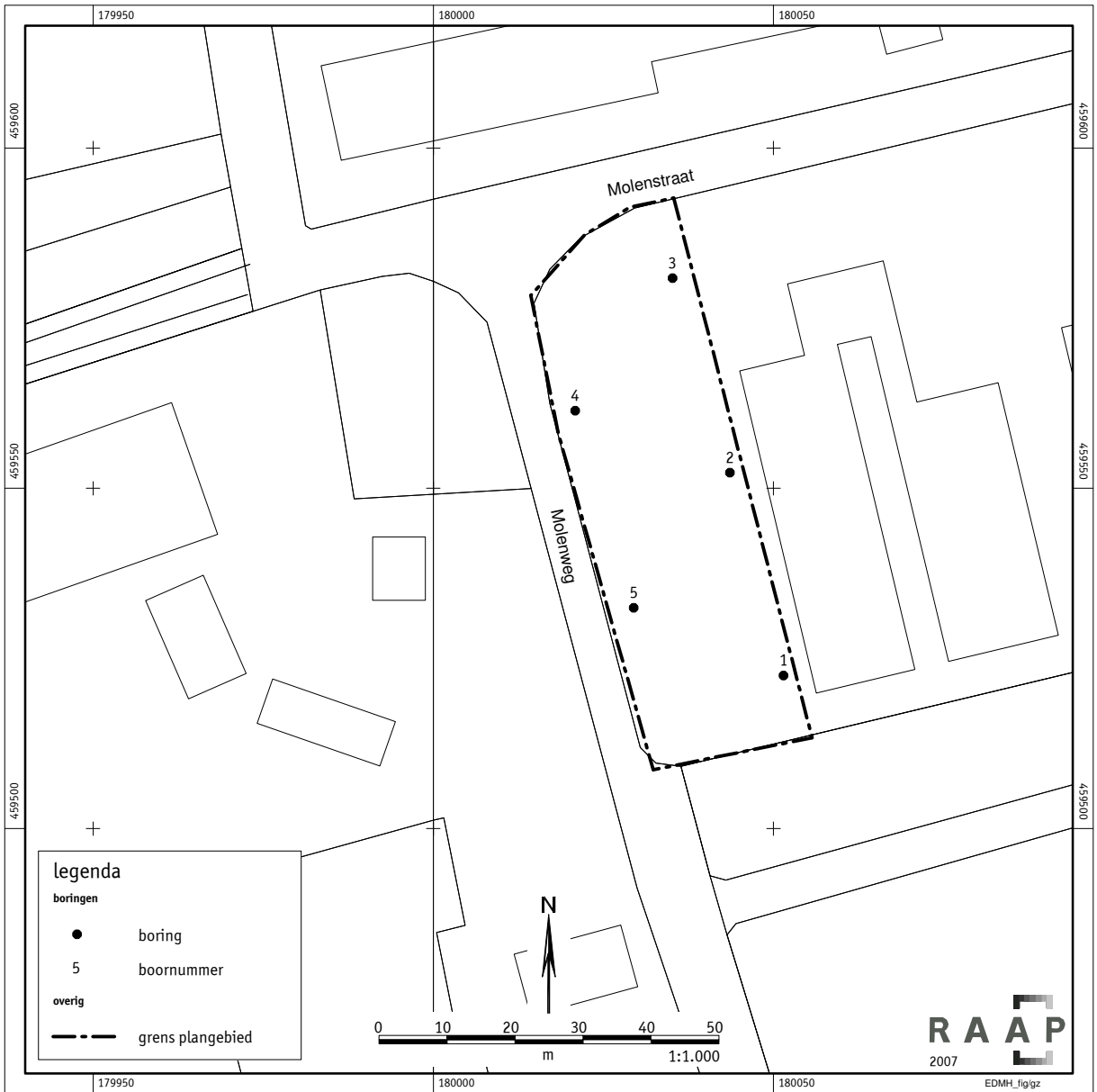
grondwatertrap	Traject tussen de gemiddeld hoogste en de gemiddeld laagste grondwaterstand.
horizont	Een bodemlaag waarin zich bepaalde bodemkundige processen afspelen.
leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
periglaciaal	Heeft betrekking op de stroken rondom het door landijs bedekte gebied, op het daarop heersende klimaat en op kenmerkende verschijnselen in dit gebied.
podzol	Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). Het proces van het uitloggen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoeling van humus en ijzer wordt podzolering genoemd.
Saalien	Voorlaatste glaciaal, waarin het landijs tot in Nederland doordrong (vorming stuwwallen), ca. 300.000-130.000 jaar geleden.
sediment	Afzetting gevormd door het bijeenbrengen van losse gesteentefragmentjes (zoals zand of klei) en eventueel delen van organismen.
silt	Gronddeeltjes groter dan of gelijk aan 2 µm en kleiner dan 63 µm.
stuwwal	Door de druk van het landijs in het Saalien opgedrukte rug van scheefgestelde preglaciale sedimenten.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

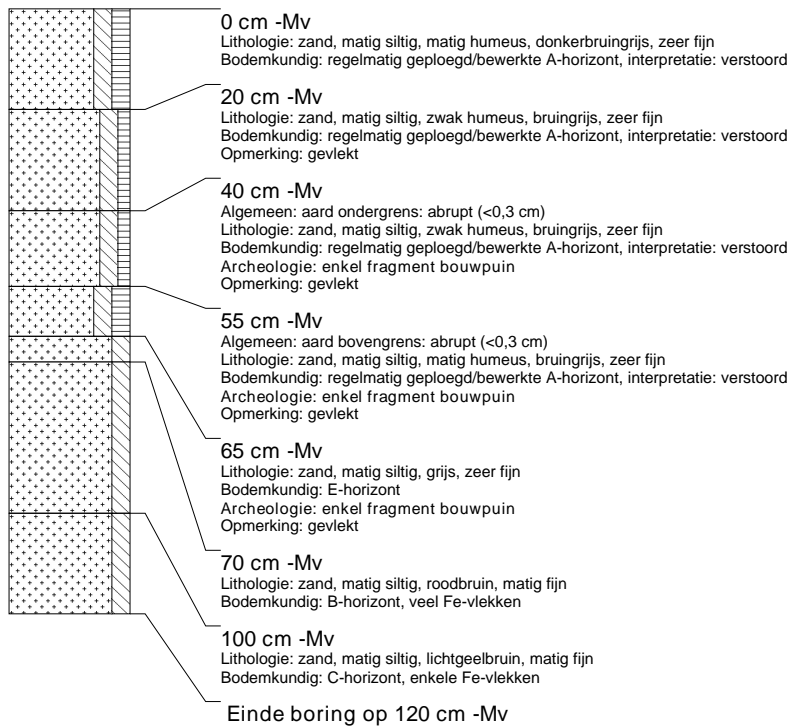

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1 Boorbeschrijvingen

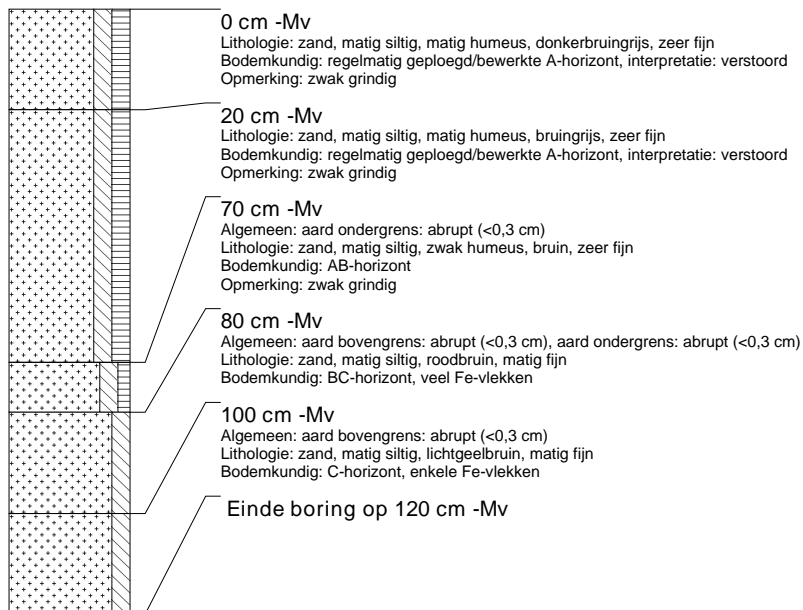
boring: EDMH-1

beschrijver: GZ, datum: 13-8-2007, precisie locatie: 1 m, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, plaatsnaam: Harskamp, opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

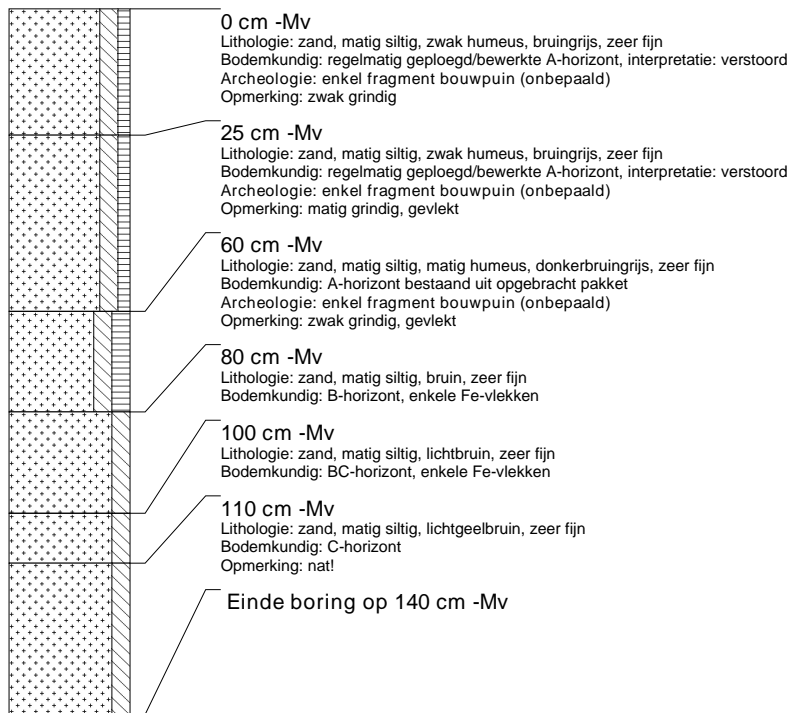
boring: EDMH-2

beschrijver: GZ, datum: 13-8-2007, precisie locatie: 1 m, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, plaatsnaam: Harskamp, opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

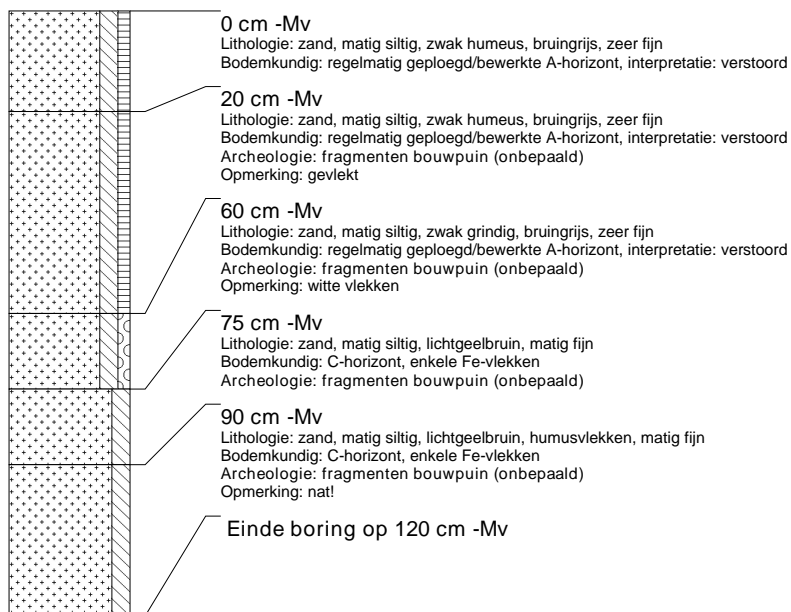

boring: EDMH-3

beschrijver: GZ, datum: 13-8-2007, precisie locatie: 1 m, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, plaatsnaam: Harskamp, opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: EDMH-4

beschrijver: GZ, datum: 13-8-2007, precisie locatie: 1 m, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, plaatsnaam: Harskamp, opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

boring: EDMH-5

beschrijver: GZ, datum: 13-8-2007, precisie locatie: 1 m, boortype: Edelman-15 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, provincie: Gelderland, gemeente: Ede, plaatsnaam: Harskamp, opdrachtgever: Van Westereenen Adviseurs B.V., uitvoerder: RAAP Oost

